

Ponedeljek

Leto II.

Ljubljana, 17. septembra 1928

Stev 38

Beograjska ugibanja ob nenadnem kraljevem povratku

Ob povratku vladarja z Bleda napovedujejo v Beogradu zopet enkrat senzacionalne dogodke - Vladinovci so nervozni - Medsebojne pretnje radikalov

Beograd, 16. septembra. Danes se je vrnil kralj, ki se je sinoči nenadoma odpeljal z Bleda, v Beograd. Na beograjski postaji so ga pozdravili ministri dr. Korošec, policijski direktor Lazarevič, železniški direktor Glumac in zastopniki vojaških oblasti. Kralj se je v dvorski čakalnici par minut razgovarjal z dr. Korošcem, nakar se je odpeljal v dvor.

Opoldne je bil sprejet v avdienci namestnik ministra zunanjih del dr. Šumenkovič. Popoldne se je kralj odpeljal na izprehod v beograjsko okolico.

Nenapovedani vladarjev povratek v Beograd je izzval neke v političnih krogih, temveč tudi v drugi javnosti najrazličnejše komentarje. Vladinovci sicer zatrjujejo, da je bil povratek že davno določen za današnji dan, samo da ni bil objavljen, drugi pa opozarjajo na to, da je bilo šele pred par dnevi polslovesno objavljeno, da se vrne kralj šele koncem meseca. Zato vlada splošno prepričanje, da je nenadni povratek vladarja v zvezi s politično situacijo, ki je

postala sedaj že tudi po prepričanju Srbijancev docela nevzdržna. Zato v Beogradu živahno ugibajo, ali in kako bo spravil kraljev povratek situacijo z mrtve točke. Mnogi napovedujejo celo za prihodnje dni važne dogodke, ki naj bi pomenili začetek ustvarjanja novega sistema v naši notranji politiki.

Tudi Steedovo pismo, ki je napravilo na vso srbsko inteligenco globok vtis, spravljajo nekateri v zvezo s kraljevim povratkom. Govori se celo, da je bil kralj obveščen o pismu, še predno je bilo objavljeno v naših listih. Zopet se pojavljajo verzije, ki so se začele širiti že pred par dnevi in ki vedo povedati, da bo kralj osebno prevzel inicijativo za rešitev dosedanje permanentne krize. V beograjskih političnih krogih se opaža zaradi tega vidna nervoznost, ker je jasno, da ni mogoča nobena rešitev brez padca sedanjega režima. Vsi člani vlade so skrajno rezervirani in ne dajejo novinarjem nikakih izjav, češ, da jim bo povedal že predsednik dr. Korošec, ako bo kaj važnega za javnost.

Tudi dogodki, ki se odigravajo za kulisami radikalne stranke, stopajo s kraljevim povratkom v drugo luč in vzbujajo vedno večjo pozornost. Po Beogradu se šepeta, da nameravajo pristaši glavnega odbora porabiti sejo širšega glavnega odbora, ki se bo vršila prihodnji ponedeljek, za definitiven obračun z Vukičevićem in njegovo skupino. Napovedujejo se senzacionalni dogodki, ki bodo baje privedli celo do razkola v stranki in s tem prisilili vlado k demisiji. Objektivni motrilci politične situacije pa sprejemajo vse te napovedi zelo skeptično in opozarjajo na to, da so radikalni raznih frakcij že ponovno z vso odločnostjo napovedovali »energične ukrepe« in »odločilne sklepe«, da pa po vsem tem hudem grmenju navadno nikdar ni prišlo do toče, ampak se je vse skupaj izšlo v pohlavnem kompromisnem dežju. Zato, menijo ti krogi, je treba tudi sedanje napovedi radikalov sprejeti z veliko rezervo.

Pribičević, Maček in Trumbić o bojkotu, Steedu in drugem

Prazne hegemonistične grožnje s finančnim bojkotom. — Neutemeljena Steedova bojazen pred razdorom med Hrvati in Srbi. — Srbskohrvatska solidarnost je danes jačja kakor kdajkoli. — Po Trumbićevem mnenju Steedovi ideali ne drže več

Zagreb, 16. septembra. Danes ob 5. popoldne je Svetozar Pribičević sprejel novinarje in jim izjavil med drugim:

»Današnja »Pravda« objavlja izjavo nekega ministra, da pomenja sklep vodstva KDK o socialnem bojkotu boljševizem. Ta član vlade je dal svojo izjavo seveda anonimno, zato nas je odvezal potrebe odgovora. Na take anonimne pretnje se pač ne bomo ozirali, sploh pa dvomim, da bi res kak član vlade mogel dajati take izjave. Pod Avstro-Ogrsko smo bojkotirali režime Rakocija, barona Raucha, komisarija Čuvaja, a vendar Dunaju in Pešti nikoli ni padlo na pamet, da bi naš bojkot proglašala za boljševizem. To smo morali doživeti šele od Beograda. Nihče nas ne more prisiliti, da smo v družabnih stikih z nositelji sedanjega režima ali da imamo z njimi kakršnekoli poslovne stike.«

Tudi dr. Maček je popoldne sprejel novinarje. Ti so ga opozorili na današnje »Vreme«, ki poroča, da bo vlada odgovorila na socialni bojkot iz Zagreba s finančnim bojkotom. Dr. Maček je v tem pogledu izjavil:

»Finančni bojkot, s katerim nam grozi »Vreme«, ni nič novega. Ta bojkot traja že deset let. Razlika je le v tem, da ga Beograd doslej še ni službeno proglašal. Če pa država, oziroma sedanja vlada tudi službeno potrdi odredbo finančnega bojkota proti Hrvatski, potem je jasno, da bodo Hrvati vrtili mlo za drago, in započeli finančni bojkot proti režimu. Ni dvoma o tem, kdo bo plačal račun od tega finančnega bojkota.«

»Glede naznanjenega inozemskega posojila zelo dvomim, da bi bila vlada v stanju najeti posojilo 100 milijonov zlatih mark v

materijalu, kakor to javljajo iz Beograda.« Dr. Maček je nato opozoril novinarje, da je docela neutemeljena bojazen Wickhama Steeda, da gre sedaj za borbo med Srbi in Hrvati. V resnici se sedaj vodi borba med vzhodom in zapadom, tako da se na eni strani nahajajo vsi bizantinski elementi, katerim je uspelo dobiti v roke vodstvo Srbije, na drugi strani pa so prečanski Srbi in Slovenci s Hrvati na čelu. »Naj se torej Steed ne razburja, da bi se mogli danes med Hrvati in Srbi ponoviti stari prepri. Hrvati in Srbi s prečanskimi kraljev niso bili nikoli tako tesno združeni in enih misli, kakor so danes. V tej nerazdružni skupnosti, kakršne ni bilo od bana Jelačića do današnjega dne, bodo ostali še za naprej, ne da bi se udeležili vtrajnim naporom Beograda za razbitjem svoje skupne fronte.«

Poslanec dr. Trumbić je izjavil povodom Steedovega pisma novinarjem, da govori naš veliki angleški prijatelj s svojega stališča in da se obrača pred vsem na tesnogradnost Srbije in primerja to tesnogradnost z enakim stališčem bivše Avstro-Ogrske. »Ideali, ki jih še vedno zastopa Wickham Steed, so se morali umakniti pred kruto realnostjo, ki jo je ustvarila srbska hegemonija, uničujoč pri tem v narodu pridobitve prošlosti. Ta realnost je osvestila tudi hrvatski narod in vse njegove inteligentne kroge. To je preizkusil najboljši pokojni Stjepan Radić, ki je svoj čas sledil nasvetom angleških prijateljev ter odšel v Beograd, kjer je lojalno priznal vse ustavno stanje v naši državi. Kravji dogodek od 20. junija pa je presekal dosedanje razvoje in tvori izhodni mejnik za novo dobo. Jeli onstran Save in Drine še kdo, ki te dogodke razume in hoče pripravljati boljše razmere?«

Izpraznitev Porenja je odvisna od končne rešitve reparacijskega problema

Na včerajšnji konferenci zainteresiranih držav je prodrlo francosko stališče. — Konferenca je pripravila teren za ofcijelna pogajanja.

Ženeva, 16. septembra. Danes se je vršila v vseh diplomatskih krogih z napetostjo pričakovana odločilna konferenca držav, ki so zainteresirane na izpraznitvi Porenja. Konferenca, ki je trajala tri ure, so se udeležili zastopniki Francije, Anglije, Nemčije, Bolzarije, Italije in Japonske. Novinarji so z največjo napetostjo čakali na konec konference ter so francoskega zunanjega ministra Brianda, ki je prvi prišel iz konferenčne dvorane, kar obsuli z vprašanji. Briand pa jim je smeje odvrnil: »Kakor vidite, smo še vsi živi!«

Iz okolištin, da so se vsi udeleženci konference odzvali povabilu lorda Cushenduna, se je splošno sklepalo, da so pogajanja na konferenci ugodno zaključena. V francoskih krogih je bilo opaziti veliko zadovoljnost. Posamezni francoski diplomati

so novinarjem naglašali le to, da bo mogoča izpraznitev Porenja šele potem, ko bodo rešena vsa vprašanja, ki so s tem v zvezi. Nasprotno pa so bili nemški krogi zelo rezervirani. O konferenci je bil izdan sledeči komuniké:

Konferenca so se udeležili zastopniki Nemčije, Belgije, Francije, Anglije, Italije in Japonske. Z zadovoljstvom so ugotovili prijateljske pogoje, pod katerimi se je razpravljalo o važnih vprašanjih, ki so bila na dnevnem redu. Od sporazuma je prišlo med zastopniki v sledečih točkah: 1. glede odprtosti ofcijelnih pogajanj o zadevah, ki jih je postavil nemški državni kancelar za predčasno izpraznitev Porenja; 2. glede potrebe, da se reparacijski problem popolnoma in končnojavno reši ter v ta namen imenuje komisija, sestavljena iz finančnih

strokovnjakov šestih držav in 3. glede načela, da je treba imenovati posebno poravnalno komisijo, o čije delovanju, trajanju in nalogah bodo odločila pogajanja med vladami.

Kakor je iz komunikéja razvidno, so predhodna pogajanja, ki so bila z današnjo konferenco zaključena, pripravila teren za prave diplomatske razgovore, h katerim bodo vabljili tudi tehnični posvetovalci. Ti razgovori naj bi prinesli rešitev celokupnega kompleksa vprašanj o izpraznitvi Porenja in reparaciji ter obenem združila ta dva važna vprašanja.

Washington, 16. septembra. Predsednik Coolidge je dal objaviti: Evropski predlog, da naj se imenuje komisija, ki bi proučila možnost izpraznitve zasedenega nemškega ozemlja, je stvar, katere naj bi se Amerika ne udeležila. Coolidge je dalje nazirala, da se tudi predlog o točnejši ugotovitvi nemških reparacijskih obveznosti nanaša na problem, ki ne zadeva ameriških interesov in je samo evropsko vprašanje.

Konferenca vodstva KDK

Zagreb, 16. septembra. Popoldne se je vršila konferenca v Zagrebu navzočih članov vodstva KDK v Sabornici. Prisostvovali so ji Svetozar Pribičević, dr. Maček, inž. Košutić in dr. Krnjević. Kasneje je prišel na sejo tudi poslanec Pasarić in oblastni poslan. dr. Stević, ki je poročal o položaju v Osijeku in v osiješki oblasti.

Tragična smrt ruskega književnika-emigranta

Zagreb, 16. septembra. Sinoči je smrtno ponesrečil ruski emigrant in književnik Valerij Markov. Zvečer se je vračal z železnice v Samobor. Na postaji Kustoši je za hip izstopil in se hotel ponovno vzpeti na vlak. Vjel je še zadnji voz in nato poskušal priti do voza, v katerem je imel svoj sedež. Pri tem pa je padel pod vlak, ki ga je popolnoma razmesaril. Pokojni je užival v ruski koloniji in v zagreški javnosti velik sloves. Zagrebški listi so stalno pričevali njegove temeljite članke iz vseh panog javnega življenja.

Izročitev prapora podmornici »Hrabri«

Split, 16. septembra. Danes ob 9. je splitsko žensko društvo izročilo podmornici »Hrabri« krasno zastavo, dar splitskih žena. Svečanosti je prisostvovala velika množica občinstvo in tudi predstavniki oblasti, ki so bili zbrani na parniku »Hvar«.

Seja tarifnega odbora

Beograd, 16. sept. Danes popoldne se je sestal tarifni odbor, ki razpravlja o novih železniških tarifah, zlasti o olajšavah za izvoz.

Radikali napovedujejo razcep stranke

Beograd, 16. sept. Seja ožjega glavnega odbora radikalne stranke, ki je bila napovedana za včeraj, se je vršila šele danes pod predsedstvom Marka Trifkovića. Po seji so člani ožjega odbora odklonili novinarjem podrobne izjave. Le dr. Laza Marković je naglasil, da je ožji glavni odbor razpravljaj o programu stranke in pripravljaj gradivo za širšo konferenco glavnega odbora, ki se bo vršila 24. tm. Člani glavnega odbora izjavljajo, da se ne bodo ude-

ležili seje klubskega odbora, ki jo je sklical Vukičević, pa četudi bi to povzročilo razkol stranke. Prihodnja seja ožjega glavnega odbora bo jutri. Na dnevnem redu bo razprava o načrtu programa radikalne stranke, ki ga je sestavil dr. Velizar Jan-ković.

Politični krogi so mnenja, da so se razmere v radikalni stranki zadnje dni hudo poostreile in da je pričakovati prihodnji teden važnih političnih dogodkov. Izjava ministra ver Dragiše Cvetkovića, da bi odsotnost članov glavnega odbora na seji klubskega odbora povzročila razcep stranke ni napravila na člane glavnega odbora nobenega vtisa. Ugleden član Vukičevićeve

skupine pa je danes priznal našemu poročevalcu, da računajo prijatelji Velje Vukičevića z razcepom radikalne stranke že kot z izvršenim dejstvom.

Davidović je odšel na odmor

Beograd, 16. sept. Ljuba Davidović je sinoči dospel v Vrnjačko Banjo, kjer ostane dva tedna.

Obiski pri dr. Šumenkoviću

Begrad, 16. sept. Namestnika zunanjega ministra dr. Šumenkovića sta danes obiskala angleški poslanik Kenard in bolgarski poslanik Vakarelski, ki se je pravkar vrnil z dopusta.

Morilec Egidija Perica še vedno neznan

Policija in sodnija nadaljujeta preiskavo. — Nova zasliševanja in nove preiskave. — Preokret »Slovenčevega« pisanja.

Ljubljana, 16. septembra.

Preiskava o umoru Egidija Perica je še vedno na mrtvi točki. Policija je z aretiranci vred izročila preiskovalnemu sodniku tudi vse akte, vendar pa seveda še nadalje vrši poizvedbe, obenem pa stoji orožništvo na deželi v službi preiskovalne oblasti. Kakor čujemo, je bilo zadnje dni v nekaterih krajih Slovenije izvršenih več zasliševanj in baje tudi par aretacij. V Ljubljani pa je bil danes vnovič aretiran neki bivši Orjunaš, ki je bil nedavno že zaslišan, pa nato zopet izpuščen.

Kakor se zdi, policija še vedno nima v rokah pravega krivca, ki je izvršil umor. Nobena dosedanjih domnev ni držala. Zasliševanja in aretacije, ki se izvršujejo, so večinoma v zvezi z drugimi delikti, ki se pripisujejo članstvu bivše Orjune in o katerih se vrši preiskava paralelno s preiskavo o umoru Egidija Perica.

»Slovenec« se je s svojimi razkritji znašel v hudi zagati. Svoje senzacije je prenesel na Maribor, obenem pa prav skromno odgovarja tržaškemu »Piccolu«, ki je iz dosedanjega »Slo-

venčevega« pisanja skoval ogromno kopo novih natolcevanj in najstrehovitejših obdolžitev proti Jugoslaviji kot celoti.

Kakor nam javljajo iz Beograda, je dr. Korošec nujno pozval v Beograd vodilnega člana »Slovenčeve« redakcije, da mu dá primerna navodila, kako naj »Slovenec« po svojem prvem zaletu retirira, da ne bo več povzročal svojemu vrhovnemu šefu takih preglavic, kakor mu jih je s svojo dosedanjio pisavo, ki prekaša celo najbolj hujskaške italijanske fašistične liste. Ta navodila dr. Korošca je opaziti tudi že v današnji številki »Slovenca«, ki ne ve ničesar več povedati o novih razkritjih, marveč samo še pogreva brezpomembne konflikte med posl. Žebotom in posameznimi člani mariborske Orjune in naštevava nekatere zastarele dogodke, ki so bili že davno razčiščeni pred sodiščem.

Vsa javnost slejkoprej z veliko pozornostjo spremlja potek preiskave in želi, da bi sodnija in policija uspelo najti in prijeti pravega morilca, ker bo le na ta način mogoče definitivno razčiščiti ta žalostno zagonetko.

Samomori prvošolcev

Vratislava, 16. septembra. V Goraji Sleziji je izzvalo veliko pozornost, da se je te dni ustrelil drugi prvošolac državne gimnazije v Hindenburgu. Nekako pred tremi tedni se je v istem razredu ustrelil prvošolac Smolov. Včeraj se je razširila vest, da se je ustrelil dijak Baumgarten, ki je bil pravno tako kot Smolov eden izmed najboljših učencev v razredu. Kljub temu njegovo razmerje do učiteljev ni bilo najboljšo. Baumgarten je zelo trpel zaradi tega. Na dan svoje smrti se je zopet sprijel z učiteljem. Dočim je bil prej vselej molčeč, je bil po tem prepiru izredno razburjen. Zvečer je napisal 4 strani dolgo poslovilno pismo, v katerem je še enkrat omenil prepri z učiteljem. Nato se je vlegel v posteljo in se ustrelil. Kakor se izve, je razmerje med učenci in učitelji na tej gimnaziji nezdravo. Tako je baje veroučitelj na zavodu dolžil Baumgartena, da je bil kriv Smolovega samomora in sicer zaradi tega, ker je bil Baumgarten brezverec.

Silen orkan v Ameriki

Newyork, 16. septembra. Orkan, ki je divjal na Karibskem morju, je davi dosegel Bahamsko točje. Vede parnikov, ki vrše službo z Antilskimi otoki, pogrešajo. Skoda, ki jo je povzročil vihar, bo znašala več milijonov funtov. Samo v mestu Rockefelleru v državi Illinois jo cenijo na približno milijon funtov.

Jugoslavija bo priznala albansko kraljevino

Beograd, 15. septembra. p. Naš tiranski poslanik Stanoje Mihajlović je nočjo izjavil našem dopisniku, da odpotuje prve dni prihodnjega tedna nazaj na svoje službeno mesto v Tirano. To bo značilo nekako neoficijelno priznanje albanske monarhije in novega albanskega kralja. Ofcijelno bo Jugoslavija priznala albansko monarhijo šele po predhodnem sporazumu s Francijo in Anglijo, ki doslej tega še nista storili.

Albansko - italijanska trgovinska pogodba

Tirana, 16. septembra. Albanski tiskovni urad objavlja: Albansko - italijanska trgovinska pogodba ni bila odpovedana ne z ene ne z druge strani ter ostane še nadalje v veljavi. Med obema vladama se vrše eda je pogajanja o izpremembi nekaterih členov, ki so postranskega pomena. Te izpremembe bodo odobrene v posebnem protokolu, ki bo tvoril sestavni del pogodbe.

Finančno-znanstveni zavod v Prahi

Praga, 15. septembra h. V finančnem ministstvu pripravljajo ustanovitev znanstvenega finančnega zavoda, ki ga je napovedal bivši finančni minister dr. Engliš. Zavod bo sestaven del predsedstva finančnega ministristva.

Čičerin v Berlinu

Berlin, 15. septembra s. Ruski ljudski komisar za zunanje zadeve Čičerin je prispel semkaj. Zdravstveno stanje pa mu začasno ne dovoljuje, da bi se udeležil kakih političnih razgovorov.

Zanimivi poskusi

Newyork, 16. septembra. Pri Chesapeaku so se vršili zanimivi poskusi za rešitev vojnega potopljenega podmornika, ki so popolnoma uspeli. Podmornik je ležal 155 čevljev pod vodo. Kljub tej veliki globločini je bilo mogoče spraviti na površje posamezno mostvo podmornika.

Kelloggov pakt

Washington, 16. septembra. Državni departement sporoča, da je Mehika kot 51. država pristopila h Kelloggovi pogodbi. Izmed povabljenih še 13 držav do sedaj ni poslalo odgovora.

Seljak s sportnim letalom

Novi Sad, 16. septembra. Ob priliki letalskih tekm v Novem Sadu, ki jih je priredilo vojno ministristvo 6. t. m. na rojstni dan prestolonaslednika Petra, se je privrkat dvignil v zrak mali sportni avion »Sveti Djordje« iz Vlakovičeve tvornice letal v Novem Sadu. Vodil ga je eden naših najboljših lovcev, mladi slovenski kapetan g. Franjo Pirc. Njegovi tovariši so ga zelo skeptično motrili, ker je bil ta avion videti, kakor David med samimi Goljati.

»Moj Djordje bo letel, a Devoatini naj gledajo, da se mu bodo umikale, je dejal kapetan Pirc svojim tovarišem pred startom.

Pa res. Po uspešnem povratku na novosadsko letališče so vsi naši avijatični strokovnjaki izjavili, da je »Sveti Djordje« s svojim letom dokazal uspeh, ki vzbuja občudovanje. Po izjavi kapetana Pirca je aparat več čas funkcioniral nad vse pričakovano. Na progi 640 km je prebil obenem s postajanjem na poedinih aerodromih 5 ur in 30 minut.

Te dni se je pojavil v tovarni g. Vlakovića neki seljak v bački narodni noši in prosil, naj mu pokažejo »Sveteja Djordjaca«. G. Vlaković je menil, da je seljak prišel v tovarno iz gole radovednosti, da se nagleda avijonov. Zato se ni dosti zmenil zanj. Enako tudi ne kapetan Pirc, ki je imel pravkar zopet opravka z avijonom.

Ko se je dobrodušni seljak nagledal aparata od vseh strani, je dejal:

»E, baš mi ugaja. To je nekaj zame.« Kapetan Pirc se je nasmejal: »Pa kaj boš delal z njim?«

»Vraga, letal bom z njim! Kaj naj sicer počnem drugega!«

In pričel je praviti, da agitira že nekaj let med svojimi bogatimi prijatelji, da bi kupili avijon. Toda oni nečejo ničesar slišati o tem. Beži pred vragom, pravijo, zato se je mož razjezil in hoče letalo kupiti sam.

Ko je tovarnar g. Vlaković videl, da je stvar resna, se je začel prav prijazno razgovarjati s seljakom. Mož je premožen posestnik Joca Gajnović iz sela Silbaša in je aktiven član novosadskega Aerokluba.

Po kratkem pogajanju sta se Gajnović in Vlaković pogodila glede avijona za zadovoljivo ceno 150.000 din. Kar udarila sta v roke in je bil avijon zaaran, pa kupčija gotova.

Danes, v nedeljo 16. t. m., se je Vlakovičev »Sveti Djordje« preselil v Gajnovičovo selo Silbaš, da stopi v službo prvega civilnega lastnika avijona iz tovarne g. Vlakovića.

39. velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda

Krasno uspelo zborovanje naše najstarejše narodno-obrambene organizacije v dolenski metropoli.

Novo mesto, 16. septembra.

Danes se je vršila v Novem mestu 39. velika skupščina CMD. Novomeščani so sprejeli številne goste, ki so prihajali iz vseh krajev Slovenije, z veliko prisrčnostjo in gostoljubnostjo. Prepeleli so jih s koločvora z avtomobilov do Ferliča, od koder se je razvil skozi mesto, kjer so skoraj z vseh hiš vihrale zastave, mogočen sprevod z mestno godbo na čelu. Pred mestnim magistratom so pozdravili goste: za mestno občino župan dr. Režek, v imenu Sokolstva odvetnik dr. Vašič in za učiteljstvo g. Pirnat.

Po zaupnem shodu — udeležili so se ga le družbeniki s posvetovalno in glasovalno pravico — se je vršila ob 11.30 v gimnazijski telovadnici redna velika skupščina. Otvoril jo je prvemestni notar g. Hudovernik, ki je uvodoma pozdravil posamezne odlične goste, predvsem tudi go. Šentjurčev, ki prisostvuje že 36. veliki skupščini, spominjal se je 9. skupščine l. 1894. v Novem mestu in številnih umrlih članov v preteklem letu. Nato so pozdravili zborovalce: kot hišni gospodar gimnazijski ravnatelj Maselj, za velikega župana prosvetni šef dr. Cepuder, in za Jugoslovensko Matico prof. Kovač.

Sledilo je obširno poročilo glavnega tajnika ing. Mačkovska, iz katerega posnemamo:

Kako se godi Slovencem na Koroškem?

Na Koroškem, kjer so bile takoj po plebiscitu ukinjene zadnje tri slovenske šole, slovenskega šolstva v pravem pomenu besede ni. In kar se naša deca uči v 80. šolah na slovenskem ozemlju Koroške v slovenščini, je le pripomoček tekom prvih mesecev za priučenje nemščine. Slovenskega učitelstva na teh šolah ni. Pod pritiskom Berlina se je sicer pričelo na Koroškem razpravljati o tako zvanih kulturnih avtonomijah, ki pa jo hočejo koroški Nemci in nemškutarji izigrati ter onemogočiti resnični sporazum med obema narodoma.

Na Koroškem so službeno našli leta 1923. le 37.224 Slovencev. Zanimivo pa je, da pri zadnji proračunski razpravi v finančnem odboru dunajskega parlamenta na govor socialističnega poslanca Lagerja, ki je kritiziral koroške razmere, odgovarjal veleniški poslanec dr. Straffer in v obrambi priznal, da je na Koroškem 90.000 Slovencev. Lager je nato objavil v dunajski »Arbeiter-Zeitung« članek, v katerem pravi, da se Slovenci na Koroškem povsem upravičeno pritožujejo zaradi razmer v kulturnem pogledu, ker so zapostavljeni in se to »zapostavljanje kaže v docela svojevrednem poučevanju slovensčine na tako zvanih dvojezičnih šolah. Zaradi uporabljanja povsem nezadostnih in zastarelih šolskih knjig nastajajo neznozne razmere. Učitelji, ki poučujejo na dvojezičnih šolah, niso podkovani«.

Nemška manjšina v Sloveniji ne zavzema skupnega ozemlja, marveč je — raztresena. Ko so pri nas določevali materinski jezik, so našli okoli 40.000 Nemcev. Toda kljub temu, da ima Slovenija 804 osnovne šole pri 1.056.464 prebivalcih, pride na že omenjenih slabih 40.000 Nemcev 35 šol, na katerih se vrši pouk v nemščini; to se pravi, da pride na 1314 ljudi celokupnega prebivalstva Slovenije ena osnovna šola, dočim pride že na 1132 Nemcev ena šola z nemškim poukom, a na Kočevskem že na 500 Kočevčev. Želimo, da bi se Slovencem na Koroškem godilo tako, kakor nemški diaspori pri nas, pa bo spor med nami in Nemci poravnal.

Kljub težkim prikljam, v katerih živijo koroški Slovenci, so ti pri občinskih volitvah spomladaj napredovali za 883 glasov in 25 odbornikov.

V znamenju požiga Narodnega doma v Trstu

Onstran Snežnika je naša narodna nesreča čedalje večja. Gintiljeva šolska reforma je svoje delo končala: 490 naših šol je potujenih. Gintiljev naslednik Fedele je razpršil in upokojil naše učitelje, kolikor ga je še bilo na teh šolah. Pripravila se je končna in zadnja iztrebitev slovensčine; z letom 1931. bo izgnana slovensčina iz verouka celo v prvih razredih, v kolikor to še ni izvršeno.

Razpustu naših kulturnih organizacij se je pridružilo sedaj še razpuščanje gospodarskih društev. Tako je bila razpuščena Kmetijska družba za Trst in okolico. Prišlo so na vrsto tudi naše gospodarske zadruge. Najprvo tržaška Zveza slovenskih zadrug, nato gorška Zveza slovenskih zadrug in končno še tržaška Zadruga zveza z 170 zadrugami.

Tako zvanemu prostovoljnemu poitalijančevanju priimkov se je pridružilo tudi nasilno službeno poitalijančevanje. Izpodirja se naša govorica iz cerkve, v reškem semenišču se morajo gojenci celo spovedovati, ako so med seboj govorili po naše. Vse se torej še godi v znamenju požiga Narodnega doma, saj pa je tudi podtajnik v rimski vladi posl. Giunta požigalec Narodnega doma. Sedaj prihaja na vrsto časopisje. »Edinost« je ustavljena. Toda v istem času, ko slavi razdejanje kulturnega in gospodarskega življenja svoj višek, se pojavlja spoznanje, da se raznarodovanje ne da doseči v nekaj letih. Baš te dni smo brali v tržaških listih, da bodo šele v teku 3. do 4. stoletij jugoslovensko ozemlje do

Snežnika in Triglava poitalijančili, in dokler se to ne zgodi, da meja ne bo varna.

Blagajniško poročilo CMD

Poročilo glavnega tajnika je sledilo blagajniško poročilo glavnega blagajnika g. dr. Kersnika, iz katerega je razvidno, da so znašali dohodki v preteklem letu 864.543,53 Din, izdatki pa 886.363 Din 41 p. Zanimiva je bila ugotovitev, da ima družba letos 76 podružnic, torej 3 več kakor lani, ter da je bila najbolj agilna šentpeterska podružnica v Ljubljani. Družbino vodstvo je štedilo s krvavečim srcem, kljub temu pa je izdalo za ljudske šole in otroške vrtnice skoraj 100.000 Din, kakor leta 1926. Družba je imela dne 31. decembra 1926. skupne imovine 1.518.945,28 Din, dne 31. decembra 1927. pa 1.513.268,18 dinarjev;

Polemika o Poljšakovem zdravljenju raka

Kaj pravijo trije primariji in kako odgovarja Poljšak? — »Nemo propheta in patria« ...

Maribor, 16. sept.

Kako je prav za prav s Poljšakovim zdravljenjem raka in raznih kožnih bolezni? Njegovo poizkusno lečenje v mariborski bolnici, ki je trajalo od 3. julia t. l. dalje, je po daljšem obnavljanju v petek prekinil mariborski občinski odbor s svojim komunikacijem, v katerem je o Poljšakovi metodi izrazil, da si menja zdravnikov, ki so tvorili komisijo, diametralno nasprotujejo, obenem pa je Poljšaku odneval nadaljnje gostoljublje v bolnici, ker da to zahteva nadzorovalna oblast. Poudaril je, da manjka možnost za ugotovitev nespornih dejstev, obenem pa tudi zakonita podlaga za nadaljnje poizkuse.

Trije zdravniki iz komisije so v novinah objavili svoja mnenja. Primarij kirurškega oddelka mariborske bolnice dr. Černič je svoje mnenje resiniral naslednje: »Postopanje g. Poljšaka proti raku, sarkomu in kirurški tuberkulozi ni nikak napredek v zdravstvu, marveč povratek v srednji vek, ko so z raznimi mazili vlekli bolezni iz telesa.« — Primarij dermatološkega in venerološkega oddelka pa zaključuje svojo izjavo: »V splošnem lahko rečem, da je od Poljšakovih, s tolikim pompom napovedanih zdravil ostalo zelo malo, nič več, nego je bilo znanosti in medicini že davno znano.« — In končno dr. Benčan, primarij ginekološkega oddelka: »V ginekologiji Poljšak sploh ne pride v poštev, ker je brezuspešen in naravnost škodljiv«.

Ostali zdravniki, ki so bili člani komisije, zaenkrat še niso podali izjav, pač pa je omenjenim trem primarijem odgovoril g. Poljšak, ki predvsem ugotavlja:

»Časopisne izjave omenjenih treh zdravnikov niso popolne, ker manjkajo izjave tehle članov pregledne komisije: obstajnega zdravstvenega inspektoria dr. Drnovška, kirurga dr. Korenčana, primarija dr. Harpa in zdravnikov dr. Tajnskega, dr. Pačeta in dr. Vilheka. Izjave teh gg. zdravnikov bi bile za občinstvo nad vse zanimive in bi dale mojemu zdravljenju upravičeno priznanje«.

Dalje pravi g. Poljšak:

»Sploh pozivam vsakogar, ki ne bi verjel v moja zdravilna sredstva, naj se obrne na meni v mariborski bolnici zaupane pacien-te. Umrta sta dva: eden v mariborski bolnici, eden v ljubljanski, ker sta prišla že

zmanjšalo se je torej premoženje za 5677,10 Din.

Nato je skupščina prešla k volitvam in so bili z vzklikom izvoljeni ponovno soglasno v družbino vodstvo: dr. Ernest Dereani, ing. Janko Mačkovšek, Ivan Prekoršek in dr. Fran Vodopivec; v nadzornišvo: Mate Kante, dr. Vladimir Ravnihar, Matija Rode, Albert Sič, Alojzij Virbnik; v razsodništvo: Matija Marink, dr. Karol Koderman, Franc Pahernik, dr. Fran Tekavčič in dr. Janko Žirovnik. Sprejet je bil še proračun za leto 1929, in soglasno je bila odobrena izprememba pravil, po kateri je potrebno za razpust društva štiripetinska večina.

Po prečitaniu pozdravnih brzojavk je prvemestnik g. Hudovernik skupščino zaključil. Vršil se je nato skupni obed v Sokolskem domu, ki ga je oskrbel damski odbor novomeške podružnice CMD. Vrtina veselica na Ferličevem vrtu se zaradi slabega vremena ni mogla vršiti. Pač pa se je vršila intima družabna prireditev v Sokolskem domu, ki je trajala do odhoda večernega vlaka v Ljubljano.

nese s seboj dovoljeno količino cigaret (do 100) in cigar (do 50). A to odtehta v celem letu, ko pri nas raste dotok inozemskih letoviščarjev in obiskovalcev veleselja, prav lep delež na vsej kvoti, odpadajoči na Slovence. Če pa razen tega tudi s Srbijanci in Crnogorci ne bi bilo tako kot z Bosanci, ki jim statistika ne more do živga, bi Slovenci gotovo bili takole nekje pri sredi.

Tudi patriotizem!

Celotni državni proračun dohodkov je lani iznašal 10.772 milijonov Din in k temu je samo uprava monopolov prispevala 1.798 milijonov Din, torej 18,3 odstotkov. Krasen prispevek od strani puščačev, ki z uničevanjem smrdečega tobakovega listja plačujejo ves uradniški aparat in še kaj! Kajpak je država lahko vesela tako zavednih državljanov, ki se še ne bodo kmalu izprevrili. Nasprotno, naš človek je že tak, da še na »gavage« gre s čikom v ustih. Pa da zaključimo to elegijo kakor slavnostno govoranco z ono:

»Tobak je žlahtna trav'ca,
je slajša kakor med...«

Bolj neumne »narodne« menda nima mo ...

KDOR SE NI VIDEI,

si mora še danes ogledati vefelirm

TITANIC

(GIGANTSKO MESTO SANJ)

Titanski Newyork, orjaško mesto usode, dela človeških rok, raj razkošja, bogastva in sijaja ter kraj največje revščine in bede.

V glavnih vlogah nepozabna

Virgina Valli in George O'Brien

Film, ki zapuša vtis pri slehernem gledalcu. — Vse dosedanje predstave popolnoma razprodane! Nabavite si takoj vstopnice za predstave ob 4., pol 6., pol 8. in 9. Telefon 2124. Telefon 2124.

ELITNI KINO MATICA.

Draga laž

(Resnična dogodbica.)

Učitelj Luka je bil velik šaljivec in je imel tako nekaj privilegij, da je »spotegnil« katerega-koli znanca. Prav imenitno mu je nekoč nasel deli tudi župnik, dasi je dobro poznal Lukove »knjife«.

Ko je zjutraj šel učitelj mimo župnišča, ga župnik ustavi, kičlo mu slozi okno:

»Gospod učitelj, hitro se nekaj zlagajte!«

»Oh, ne ulegam! Mudi se mi v šolo, ker me pride inšpicirat okrajni glavar,« se odreže učitelj in nadaljuje pot proti šoli.

Župnik, ki je bil glavarjev sošolec, je glavarja vedno povabil na kosilo, kadarkoli je prišel v vas. Zato je takoj po razgovoru z učiteljem poklical kuharico in ji naročil, kakor vedno pri takih prilikah, naj pripravi dobro kosilo, posebno pa, da ne smejo manjkati cvrti piščanci, ki so šli glavarju posebno v elast in jih je vedno pospravljal po troje.

Opoldne je bila miza sveže pogrnjena, na mizi pa so se lesketali poleg belih krožnikov in srebrnih žlic kristalni kozarci. Iz kuhinje so ubahali prijetni vonji. Vse je bilo pripravljeno, a gosta, ki je bil drugače vedno točen, to pot ni bilo od nikoder. Župnik je postal nervozen in je neprestano gledal na uro. Bilo mu je neprijetno, da se le kuvariko kosilo. Okoli pol ene je opazil učitelja, ki se je vračal iz šole, in ga vprašal, kje je glavar in zakaj da ga tako dolgo ni h kosilu.

»Glavar?« se začudi učitelj. »Saj ga ni danes tukaj!«

»Ja, kako pa, da ste mi zjutraj rekli, da vas danes inšpicira?«

»Hm, to sem rekel je kar tako, da izpolnim vašo željo, ko ste mi rekli, naj se kar hitro nekaj zlagam.«

Župniku v zadreki ni preostalo drugega, kakor da je povabil učitelja na kosilo. Imela sta zalogo jedade in pičice za ves popoldan, pa sta res tudi obsedela za mizo do poznega večera in sta razdirala same take, kakršne je znal nabrati učitelj Luka.

— Pogled no, časopis piše o meni!
— Res? Kaj pa piše?
— Včeraj je prevzela električna cestna železnica 15834 ljudi in med temi sem tudi jaz!

Občinske volitve v Loki pri Zidanem mostu

Pri včerajšnjih občinskih volitvah v Loki pri Zidanem mostu so dobile na obeh voliških (Loka in Zidani most) posamezne kandidatne liste: SLS 243 glasov (10 mandatov). Gospodarska lista 160 (7). Delavsko-kmetijska lista 176 (8). Gospodarska lista (pristaši KDK) je pokazala prav lep uspeh.

Akademija sokolske olimpijske vrste v Zagrebu

Zagreb, 16. septembra. Popoldne je olimpijska vrsta JSS priredila v telovadni dvorani gimnazije telovadno akademijo. Akademiji je prisostvovalo najodličnejše občinstvo. Prvotno bi se morala akademija vršiti na sportnem prostoru Concordije, radi slabega vremena pa so se vršili nastopi v zaprti telovadnici. Uvodoma je pozdravil olimpijsko vrsto prof. Car v imenu zagrebške sokolske župe, dr. Hadži pa je izročil olimpijski vrsti nagrade. Pri predaji je občinstvo priredilo strumnim Sokolom viharne ovacije. Za pozdrav in bratski sprejem se je zahvalil dr. Murnik. Vsi nastopi olimpijske vrste so želi viharno prisotnega občinstva.

Trije mušketirji

Oh pričetku šolskega leta

O šolskih vprašanjih pišejo te dni dnevni listi povsod. Ravno kar smo čitali, da so v Avstriji vpeljali na srednjo šolo ples in sport kot obligatna predmeta. Rekli boste: napredek, moderno! Zakaj ne bi vzgajali življenjske ljudi in jim dali v šoli vsega, kar se zahteva od današnjega »vsečloveka«! Ples in sport sta danes tako bistven del družbe in življenja, da ... itd. Torej spadata v šolo? Pri nas zaenkrat še ne in mislim, da zato ni treba reči, da smo nazadnjaki. Vemo, da se oboje dovoli goji izven šole. Proti temu ne moremo imeti ničesar, to je stvar staršev. Vendar je dvomljivo, ako smatra kaka skrbna mamica za potrebno, da mora biti njena štirinajstletna hčerka že na vseh plesih. Ples in sport sta gotovo dve važni stvari telesne in duševne vzgoje, a kot šolska predmeta zgubita na svoji vabljenosti. Vsi niso za vse. Boste rekli: tudi za matematiko ne. Res, a brez matematike ni kruha, ples pa je še vedno privatna zadeva, in vsi ne moremo postati Perske in Šiške, za to je dovolj, da nudimo mladini v telovadbi, pri Sokolu in pri sportnih društvi telesne vzgoje, v plesnih šolah pa dušabne in telesne kulture. Vemo, da imajo nekateri pomisleke, češ da ples in sport odvajava mladino od učenja. To je res — a tudi učenje ni vse. Ako je na višjih razredih že izbrana mladina po razredih — ni v tem nikake ovire, je pa stvar staršev, da vedo, kaj je prav. Vemo, da se je težko boriti proti času, družbi in okolici — v pravih mejah moremo doseči nekako harmonično vzgojo. Ako hočemo vzgajati časovno mladino, s tem še ni rečeno, da moramo gojiti tudi kvarne in najsilabše pojave sodobne kulture. Duševna kultura mora ostati smoter vsake vzgoje, telesna se ji na to prilagodi sama po sebi. Hočemo duševno in telesno zdravo mladino.

Ugledni češki dnevniki, »Narodni Listy«, »Nar. politika« i. dr. so prinesli uvodnike o — koeudukaciji. Tudi to je važno vprašanje. Izkušnje zadnjih let kažejo, da ta splošna pridobitev povojne dobe ne nosi onih blagodejnih sadov, kakor so jih pričakovali njeni zagovorniki. Na Češkem raste odpor proti koeudukaciji, ki se danes trpi samo še kot potrebno zlo, ker ni v vsakem mestu ženskih učnih zavodov. Razlogi, ki jih navaja uvodničar, so resni, važni in zanimivi. Tu jih ne bomo navedli — imamo pa tudi pri nas o tem svoje izkušnje. Med dobrimi in slabimi izbiri koeudukacije so se izkazali slabi v večini. Zato bodi pravilo: v mestih, kjer je ženski učni zavod, spada ženska mladina na ta zavod. Sicer je to stvar staršev — in morebiti bodo sami prišli do tega prepričanja.

Dobro novotarijo so vpeljali v brunšvikiških šolah. Ker je tako zvani »nedeljski oddih«, postal za velika mesta nekaka življenska potreba, se je urenila šola tako, da sta sobota in nedelja popolnoma prosti, da morejo starši z otroki oditi iz mesta na sveži zrak. Pri nas se splošno toži o preobremenjenosti mladine. Mislimo, da to v splošnem ni res. To velja le za nezmerno in nenadajene. Res je pa, da nerodne učne knjige, pomanjkanje učil in gotovo tu in tam tudi profesorji — otežkočujejo predmet. Vendar ni namen šole, otežkočevati, ampak lajšati pouk. Pri tem potrebuje tudi mladina oddiha in zabave. Zato bi se moralo nekaj podobnega vpeljati tudi pri nas. Ni prav, da se nedelja in prost dan mladini vzame s prevelikimi domačimi nalogami. Mladina se mora učiti tudi izven šole, goji glasbo, petje itd. Treba ji je dati časa za čitanje in počitek. Gojiti je treba glasbeno prireditev, skioptična in filmska predavanja. Zato bi moralo biti eno popoldne v tednu na vseh šolah prosto za take skupne prireditve. Na to naj bi mislili ravnatelji ob začetku leta. V zimskem času sicer »nedeljski oddih« v prirodi odpade, vendar naj se smatra nedelja za družinski dan, dan počitka in duševne zabave in naj se ne preobklada učencev z nalogami; naj porabijo čas za čitanje in razvedrilo — in med tednom bodo vztrajnejše delali.

To je nekaj misli ob začetku leta. Naša šola bo imela dobre uspehe le tedaj, če bo delovala skupno z domom. Zato naj bodo starši v stalni zvezi s šolo in naj ne gledajo v profesorjih sovražnike, ampak prijatelje mladine — kar je naravna zahteva, ako so izpolnjene vse druge.

Slovenci zopet „prvaki“ med kadilci

Ena največjih in najbolj žalostnih statistik v Jugoslaviji. — Miliarde v dimu. — Zakaj prednjačimo Slovenci?

Uprava državnih monopolov v Beogradu je pravkar objavila statistiko o potrošnji tobaka v naši državi v letu 1927. Kratek in najmarkantnejši rezultat vseh podrobnih navedb statistike je naslednji:

V Jugoslaviji se je lani potrošilo 10.191.789 kg tobaka v skupni vrednosti 1798 milijonov Din.

Največ se je seveda popuščilo cigaret. Nič manj kakor 3 milijarde 463 milijonov 382 tisoč in 229. Ako bi te cigarete po dolžini sestavili drugo do druge, bi dobili 232 milijonov km dolg trak. Petkrat bi z njim lahko ovili zemeljsko oblo, a za šestič bi manjkalo le par tisoč km, nekako toliko, kolikor iznaša širina severne Afrike.

Ako pa bi škatle s po sto cigaretami sestavili v obliki kocke, bi njena višina in širina iznašala po 28 metrov in 86 cm in bi torej predstavljala veličino solidne petnadstropne palače.

Izmed vseh vrst cigaret se največ puši »Zeta«

in sicer predstavlja njen rekord število 1510 milijonov komadov. Nato sledi »Sava« s številom 1141 milijonov, pa »Vardar« s 750 milijoni. Najmanj se pušijo »Karagiorje« (662 tisoč), dočim potrošnja ostalih vrst izkazuje naslednje številke: »Morava« 38.335 tisoč, »Sumadija« 8.465 tisoč, »Neretva« 7.074 tisoč, »Kosovo« 3.271 tisoč in »Jadrin« 1.734 tisoč.

Dvorskih cigaret »A« je bilo lani popušenih 908.200.

Kje in kdo puši in plača največ? Kajpak Slovenci!

Po pokrajinah odpada seveda najvišja količina na Srbijo, ki je lani spustila v zrak 1155 milijonov cigaret, najmanjša pa na Črno goro, 43 milijonov. Hrvatska s Slavonijo je popuščila 746 milijonov.

nov komadov, Bosna in Hercegovina 318 milijonov, Vojvodina 526 milijonov, Dalmacija 145 milijonov in Slovenija 527 milijonov.

Povprečno je lani odpadlo na vsakega prebivalca Jugoslavije, všteti žene in otroke, po 288 cigaret, 3 in pol cigare, nekaj nad pol kg rezanega tobaka in po tri grame »klobas«, ki pa so skoro izključno slovenska gusta ... Bosanci in Slovenci so glasom statistike najhujši uničevalci tobaka. Ker pa je Bosanec kot glavnim pridelovalcem tobaka nemogoče uradno statistično dokazati, koliko popuščijo »eškije«, jih monopolna uprava s 168 cigaretami na glavo postavlja na poslednje mesto.

Prvenstvo, lahko bi rekli tudi »šampionat«, torej po uradni statistiki pripada — Slovencem. Na slehernega Slovenca namreč odpada po 498 cigaret in 16 cigar, poleg tega pa znatna količina šnofovca in precejšnja porcija čikarskih klobas. Na drugem mestu so Srbi, ki jim statistika pripisuje po 279 cigaret na leto in glavo.

Zakaj Slovenci vedno odnašamo rekord?

Še vsako leto se je povodom objave statistike monopola vnela debata o tem, zakaj smo Slovenci najhujši pušači. Prva leta so nam brata tako velikodušno mežikajoče dejali, da se iz Slovenije največ »šverca« v Italijo in Avstrijo. Nu, tihotapstvo je pojenjalo, a statistika nam vseeno ni prizanesljiva. Nasprotno! S splošnim povečevanjem potrošnje tobaka se je povečala tudi naša kvota. A Slovenci vendarle v resnici ne pušimo »kakor Turki«. Ugotoviti je treba tole:

Nam v resnici pomagajo pušiti tuji, toda ne potom »šverca«, marveč po rednem tujem prometu. Sleherni inozemec, osobito pa Avstrijec, Italijan in Čeh, ki ga pot privede v naše kraje, od-

ASK Primorje osvoji klubsko prvenstvo Slovenije v lahki atletiki

Nogometna zmaga Ljubljane nad Celovcem – Gostovanje DSV Leobna v Mariboru – Gradjanski (Zagreb) osvoji državno prvenstvo v nogometu – V tekmah za srednjeevropski pokal se kvalificira Ferenczvaros za finale, Rapid in Viktorija-Žižkov pa igrata tretjo semifinallno tekmo – Otvoritev jesenske prvenstvene sezone v hazeni

Nogomet

Ljubljana – Celovec 8 : 1 (2 : 1)

Odlična igra domačega tria

Kot ponovno kvalifikacijsko tekmo za sestavo podsavezne nogometne reprezentance je sklenil LNP odigrati medmestno tekmo Ljubljana – Celovec, ki se je vršila včeraj na igrišču Ilirije. Ljubljana je zastopala 6 igrarcev ljubljanskih klubov, Ilirije in Primorja, ostalih pet pa je postavil Maribor; celovški enajsterice je pa zastopal KAC, ker so bili ostali igralci celovških klubov boljših klubov zaposleni v prvenstvu. Teren je bil zaradi dežja precej razmočen, tako da posamezni igralci v drugem polčasu niso bili več sigurni na nogah. Kljub temu je bila igra od začetka do konca polna napetih momentov, ker je na eni strani domači napad valil akcijo za akcijo proti nasprotnemu голу, gostje pa so z druge strani opravili ogromno defenzivno delo.

Podsavzna reprezentanca v sestavi Jančič, Pleš, Unterreiter, Zemljak, Kirbiš, Košenina, Jug, Vodeb, Oman, Pavlin in Bertonec se je pokazala v prav dobri luči.

Posebno je ugajala napadalna vrsta pod vodstvom Omara, ki je bil to pot najboljši mož na polju. Strelec pa je bil gotovo nekaj boljši. Obe zvezi, Vodeb in Pavlin, sta bili kmalu vgrani in akcije, polne duhovitih trikov in fines, so vedno znova ogrožale nasprotnikova vrata. Tudi Bertonec na levem krilu se je izbornu razumel s Pavlinom in pošiljal nevarne centre. Jug na desnem krilu je bil na mestu le v prvi polovici, dočim je bil pozneje očitno nerazpoložen. Krilska vrsta je bila taktično na vrhuncu, toda ni točno dodajala. Vsekakor imamo v Kirbišu in Zemljaku najboljši mož za to odgovorna mesta. Branilska dvojica Pleš – Unterreiter je imela nalogo, ki ji ni mogla delati preglavice. Dočim je Pleš bliskovito razvozljal nevarne nastave situacije, je Unterreiter razdiral napade v vrsti. Jančiga se je v maloštevilnih situacijah pokazal hladnega čuvarja.

Enajsterica KAC-a, ki je prevzela težko nalogo, da zastopa Celovec, se ni mogla dvigniti preko povprečne forme.

Svetla točka v moštvi je odlični vratar Socher, ki je rešil – posebno v prvi polovici – nebroj brezupnih situacij. Branilca sta imela šele v drugi polovici sigurnejše udarce. V krilski vrsti je bilo opaziti srednjega krilca Samoniga II, dočim je napad po uvodnih 10 minutah napadel v brezplodno udarjanje po žogi in se v nadaljnjem omejil na raznovrstne način prodorov, ki pa niso imeli uspeha. Moštvo pa je imelo pohvalno priznati, da igra skrajno fair in disciplinirano. Častni gol, ki ga je sicer zasluzilo, je padel z noge nasprotnega igralca. Strelec, ki so padli z njihove napadalne vrste, bi lahko seštel na prste.

Kratek tok igre.

Celovec prevzame inicijativo, toda že po 10 minutah se pričena situacija obračata. Ljubljana na polagoma osvaja polje in je v 15 minutah tik pred vrati, kjer se desnemu branilcu Geigerju pomeštri trik in žoga obide. 1 : 0. L. doseže 6 hitov v kratkih presledkih in v 21 minutah pade po Bertonecu 2 : 0. L. je stalno v napadu, toda vratar je povsod. Malo pred koncem prodrejo gostje, Zemljak slabo ujame ter spravi mimo Jančiga v mrežo. 2 : 1 ob polčasu.

Gostje si sicer malo opomorejo, toda kmalu zopet vodi Ljubljana. Nado slede v kratkih presledkih ob 16. do 26. min. 4 goli, med njimi 5. iz upravičene enajsterice. Iz lepe kombinacije Oman – Pavlin – Vodeb rezultira v 32. min. efektan gol po Vodebu in tri minute kasneje posavi Oman končni rezultat. Koti 7 : 0 za Ljubljano.

Tekmo je vodil g. Schneller prav dobro. Igra je v 22. minuti ustavil za eno minuto, na kar so moštva in občinstvo izkazala zadnjo čast pokodpredsedniku LNP g. Antonu Černetu, katerega pogreb se je vršil ob 15. ob veliki udeležbi vseh sportskih krogov. Kakor smo že poudarili, je imel podsavzni kapetan pri sestavi včerajšnje enajsterice prav srečno roko.

Če izvzamemo nekatere faze pri posameznih igralcih, ki so bili očitno nerazpoloženi, ima po našem mnenju ta postava izgled, da nas čisto zastopa v tekmi proti Subotici. Gotovo pa ima to prednost, da ima prodoren napad, ki bi lahko vsaj deloma pomagal nositi delo obrambe. To delo pa ho seveda težje kot je bilo v včerajšnji tekmi.

SD Rapid : DSV Leoben 4 : 3 (2 : 2)

Maribor, 16. septembra. Gostje iz Leobna niso predvodi one igre, ki smo jo od njih pričakovali. Tehnično kakor tudi kombinatorno niso na višku. Edino krilska vrsta je odgovarjala in je izredno njena zasluga, da so bili gostje v drugem polčasu v prometu. Napad ni znal izrabiti nešteht zlatih šans zaradi neodločnosti. Rapid valje temu, da je zmagal, ni predvedel igre, ki bi upravičila zmago. Edino vratar Pelko je bil dober. Obramba kakor tudi krilska vrsta slabi. Napad je igral brez sistema.

V 5. minuti je dosegel Rapid vodstvo po Venku, v 7. minuti Leoben izenači in doseže v 25. minuti vodstvo po desni zvezi. Rapid postavi

stanje v 37. minuti po Idoviču na 2 : 2. Razmerje kotov v prvem polčasu 5 : 2 za Leoben. Kljub temu, da so gostje v drugem polčasu v stalni premoči, doseže Rapid v 25. minuti po Lešniku, v 29. minuti po Barloviču dva gola. V 34. minuti postavi Leoben po desni zvezi končno stanje na 4 : 3. Razmerje kotov v drugem polčasu 2 : 1 za Leoben. Sodil g. Nemeš slabo.

Predtekm. Rapid rez. proti Svoboda komb. 5 : 0 (5 : 0). Svoboda v prvenstvu rezerv ni nastopila in je izgubila 3 : 0 par forfait. — Tekma drugih mladim Rapida in Zeleničarjev je končala 6 : 5 (2 : 4).

Gradjanski (Zagreb) – prvak države

Zagreb, 16. septembra. Danes je bila odigrana zadnja nogometna tekma za državno prvenstvo za leto 1928-29 med zagrebškima nasprotnikoma Gradjanskim in Haškoma. Tekma ni imela posebne privlačnosti, ker je bilo prvenstvo odločeno že v prejšnjih tekmah, tako da ji je prisostvovalo zelo malo gledalcev. Tudi slabo vreme je zadržalo mnogo stalinov posejnikov pod streho. Tekmo je po lepi igri zaključil Gradjanski z visoko zmago 6 : 1 (3 : 0) v svojo korist. Najboljša igralca v moštvi sta bila brata Babić. S to tekmo je srečno zaključeno državno prvenstveno tekmovalje, ki se je vsled raznih težav zelo zavleklo.

Ostale nogometne tekme

Dunaj: Rapid : Viktorija-Žižkov (Praga) 3 : 2 (2 : 1). Prvenstvene tekme: Vienna : Hertha 0 : 0; WAC : Slovan 6 : 1 (3 : 0); Wacker : Sportklub 3 : 2 (1 : 2).

Budimpešta: Ferenczvaros : Admira (Dunaj) 1 : 0 (1 : 0). Prvenstvene tekme: Hungaria : III. okraj 4 : 0, Ujpest : Bocskevay 1 : 0. Bastya : Vasas 4 : 0, Nemzeti : Sabaria 2 : 1.

Praga: Sparta : Slavia 3 : 1 (2 : 1).

Plenarna seja odbora SK Ilirije se vrši jutri, v ponedeljek 17. t. m. ob 20. v klubski sobi v kavarni »Evropa«. Og. načelniki se pozivajo, da predložijo plenumu predpisana poročila in predloge. — Tajnik.

Lahka atletika

Lahkoatletski dvomatch

Ilirija – ASK Primorje za klubsko prvenstvo Slovenije

ASK Primorje zmaga z 110 : 56 točkam

Včeraj se je nadaljeval dvomatch med Ilirijo in ASK Primorjem klub deževnemu vremenu, ki ga je v sredi tekmovalja pričel motiti in ga spremljal do konca. Doseženi so bili slednji rezultati:

Skok v daljavo: 1. Režek (Ilirija) 6,12 m, 2. Korč (ASK Primorje) 5,91 m, 3. Stepišnik (Ilirija) 5,77 m.

Met kladiva: 1. Rotar (Ilirija) 31,34 m, 2. Banko (Ilirija) 24,725 m, 3. Korč (ASK Primorje) 21,25 m.

Tek 200 m: 1. Jug, 24,5 sek., 2. Perović (oba ASK Primorje), 3. Stepišnik (Ilirija).

Troskok: 1. Režek (Ilirija), 13,245 m, 2. Korč (ASK Primorje), 12,445 m, 3. Outrata (Ilirija) 12,02 m.

Met kopja: 1. Petkovšek, 43,91 m, 2. Cimperman (oba ASK Primorje) 38,21 m, 3. Lojč (Ilirija) 37,56 m.

Tek 800 m: 1. Zorja, 2:05,6 min., 2. Furjan (oba ASK Primorje), 3. Habič (Ilirija).

Skok ob palici: 1. Kernavner, 2,70 m, 2. Tomšič (oba ASK Primorje), 2,70 m, 3. Outrata (Ilirija) 2 m.

Tek 110 m z zaprekami: 1. Korč (ASK Primorje) 20,8 sek., 2. Outrata, 3. Pavšič (oba Ilirija).

Tek 5000 m: 1. Wallner (ASK Primorje) 17:45,5 min., 2. Senčar (Ilirija).

Svedska stafeta: 1. ASK Primorje (Furjan, Zorja, Perović, Korč) 2:13,2 min., 2. Ilirija (Habič, Gaberšek, Režek, Pavšič) cca. 80 m zaostaja.

Podrobnejšo oceno posameznih atletov bo prineslo »Jutro«.

Dva meddržavna lahkoatletika mitinga. V Budimpešti je zmagala na mitingu z Italijo Madžarska s 53 : 47, v Pragi pa na mitingu s Češkoslovaško Poljska z 79 : 78 točkami.

Hazena

Ilirija – Primorje 11 : 1 (7 : 1)

Visoka in zaslužena zmaga Ilirije

Včerajšnja prvenstvena tekma med starima ljubljanskima rivaloma Ilirijo in Primorjem je privabila na igrišče klub slabi rekami lepo število gledalcev, kar priča o vedno večji popularnosti te sportne panoge. Izra sama, ki je končala z visoko, toda povsem zasluženo zmago ilirske družine, dokaj številnih gledalcev ni zadovoljila. Izglo se je na obeh straneh, zlasti se mora poudariti to, da družini Primorja, jako medlo, brez prave volje in brez vsakih tehničnih fines, izra je nudila nezanimiv boj za točke, kar se je videlo posebno v početku.

Družina Ilirije je nastopila v svoji običajni postavi. Prvič smo po daljšem presledku videli zopet Bernikova, ki se ji je poznalo, da je dolgo pavziral, vendar pa je kljub temu bila polag Brodarjeve nalaga opora svoje družine in ena najboljših igrala na polju. Brodarjeva je v tej igri, dasi ni imela težkega posla, ponovno dokazala, da se razvija v najboljšo branilko v državi. Tratnikova je zadovoljiva, moralna pa je v drugem polčasu radi težje ne-

zgozde zapustiti igrišče, tako da je družina igrala večino drugega polčasa samo s šestimi igralkami. Schifferjeva je igrala nestalne forme, preostali in v pokrivanju nasprotnika slaba. Napad je predvedel svojo običajno igro. Imel je napram dokaj šibiki obrambi Primorja lahko stališče. Kombinatorno v polju dober — pred golom še vedno preveč okleva. V streljanju je bila dobra in povsem sigurna samo Bernikova. Privškova se je zopet odlikovala s svojimi streli preko gola. Vodstvu kluba pripočamo, da zasede mesto srednje napadalke z eno izvrstnih rezervnih igralak, kajti Privškova spada s svojo počasno igro v old-boys družino.

Primorje je v včerajšnji igri popolnoma razočaralo. Družina je podala eno najslabših iger, kar jih je odigrala v poslednjih dveh letih. Igrala je brez sistema in popolnoma brezglavo; napadnega tria skoro ni bilo opaziti. Obramba se je mnogo trudila, vendar pa vsled prezaposlenosti ni mogla klubovati neustretnim napadom Ilirije. Poraz, ki ga je včeraj doživela družina Primorja, je z ozirom na igro popolnoma zaslužen, vendar pa ne odgovarja razmerju moči obeh družin. Dobri poznavci obeh družin so računali s tesno zmago Ilirije, posebno po zadnjih uspehih nastopih Primorja. Krišcheva je bila svesto edino ne še v gol. Tudi sicer tako opasna šuterka Erbenikova ni včeraj prav ničesar pokazala. Ejne sveile točke v družini so bile Zannerjeva, Kaiserjeva in Jenkova ter v drugem polčasu, ko se je družina pregrupirala, Modiceva. Ako bi družina igrala igro v postavi drugega polčasa, bi poraz gotovo ne bil tako visok.

Igra je potekala od začetka do konca v stalni premoči Ilirije, ki si je zagotovila trdno vodstvo takoj v početku s štirimi zaporednimi goli.

Sodnik g. Kerestury je sodil slabo. Napravil je mnogo pogreškov na škodo obeh družin. Popolnoma nerazumljivo se nam zdi, zakaj pri stanju 5 : 1 ni priznal družini Primorja popolnoma regularnega gola. Neugoden vtis je napravil tudi s svojimi debatami s publiko.

Nenavaden poskus samomora

Ljubljana, 16. septembra.

Včeraj jutraj ob 8. je bil izvršen na železniški postaji v škofljici zanimiv poskus samomora, ki pa je k sreči potekel brez hujših posledic. Z jutranjim vlakom se je med ostalimi potniki vozil v Ljubljano tudi 42 let stari zidarski delavec Ivan Rubeska, rodom iz Kastva. Rubeska je bil do zadnjega zaposlen pri stavbi trdnjki in. Dukiti in drug v Ljubljani. Iz še nepojasnjenega vzroka se je Rubeska naveličal življenja in je sklenil napraviti svoj konec za originalen način. Izbral si je namreč dvojno vrsto smrti. Ko je vlak odhajal s kolodvorja v škofljici, je Rubeska nenadoma odprl vagonška vrata in v tem trenutku napravil na vratu s britvijo široko, zavajajočo zarezo, nakar se je vrget iz vozečega vlaka.

Potnikom je kar zastala kri v žilah prišlo nenavadnega, strašnega prizora. Vlak se je takoj nato ustavil. Usužbeni in drugo občinstvo je pohitelo k Rubeski, ki je ležal nepremično v nezavestnem stanju tik ob progi. Vagon je k sreči odbil Rubesko pri skoku s stopnic ob stran, ker bi sicer sledila nedvomna smrt pod kolesa vlaka. Rubesko so takoj za silo obvezali na vratu, kjer je iz dolge in precej globoke rane curjala kri in močila drobni pesek ob tiru. O tragičnem dogodku je bila preko gorenjskega kolodvorja takoj obveščena ljubljanska mestna reševalna postaja, ki je odposlala v škofljico svoj avto, s katerim so Rubesko prepeljali v bolnico. Kaj je gnalo nesrečnega delavca v smrt, ni znano. Rubeska se tekom vsega dne še ni zavedel.

Grozovita nezgoda malega škofjeločana

Škofja Loka, 16. septembra. Davi je bil škofjeloški triz kakor vsako nedeljo poln ljudstva, ki prihaja od maščaka na družje in kramlji o dnevnih dogodkih. Okrog četrta na 11. je privozil od severne strani triz reklamiravo avto gasilskega društva iz Kranja, ki je ves preplepen s plakati vabil s harmoniko in letaki Ločane na tombolo v Kranj.

Vse je drlo za redko senzacijo in se pulilo za letake, ki so jih metali iz avta. Po pisani listi je seveda skočil tudi 7-letni Dušan Linke, ki je ravno šel k maši. V istem trenutku je pa od nasprotni strani pridrvel avtobus, zadela dečka z blatnico v glavo in ga potegnil pod sprednje levo kolo. Šel dečku čez trebuh in se

ustavil, ko je bil fantikov suknič že pod zadnjim kolesom. Malega ponesrečenca je takoj z vso duševno prisotnostjo in največjim usmišljenjem iztrgal izpod kolesa preglednik finančne kontrole g. Rudolf Simonič in zdrljal z revčkom v naročju v najbližjo hišo »Pri kroni« k zdravniku dr. Ivanu Hubadu v drugo nadstropje. Sebe na stopnjah je ubožček zastakal, pri zdravniku pa je začel bruhati kri. Dr. Hubad je po preiskavi napol zmečkanega telesca odredil takojšnji prevoz v bolnico v Ljubljano. Prevoz je bil mogoč le, ker je s svojim avtotaksom takoj privozil na pomoč Anton Ješe.

Ogorčenje prepadlega ljudstva je bilo velikansko, zlasti zato, ker je 3 tisoč kg težki avtobus vozil 17-letni Inko, ki nima šoferskega izpita. Posebno glasno so ne-

opreznega voznika, ki ni dal v gneči signala, obsodili najbolj očitno, zlasti pa g. Franc Bernik, župan občine Zlamec, tovar Bernard iz Hoste in mesar Vilko Kreck, češ: naj Inko vozi »šajtergo«, če ni še zmogel avtomobila.

Ponesrečeni Dušan, sin mlekararjevega brata Vilijama Linkeja, je bister, vesel in nenavadno živahen dečko. To je že druga njegova nesreča; pred tremi leti si je zlomil nogo, ko so držale late na njega, ker je zadel voz ob nje. Njegov bratec Milan je v poltretjem letu umrl na zastrupitju z lužnim kamenom že 8-letnega brata Vilka pa mu je vzela griza. Ni torej čuda, če vsa sosenska sočustvuje z nesrečno družino in želi, da vsaj zadnji sinček Dušan ostane pri življenju.

Jesenska deževna ljubljanska nedelja

Odpovedane prireditve. — Avtobusni promet. — To in ono iz registrov policije in reševalne postaje.

Ljubljana, 16. septembra.

Današnja nedelja je radi slabega, malone trajno deževnega vremena nudila pravo sliko pozno jesenske nedelje. Splošno razpoloženje v mestu je bilo naravnost veselsko. Dopoldanska promenade na Aleksandrovi cesti in v Selenburgovi ulici je bila še dokaj živahna, toda ko so pričele padati prve gostejše deževne kaplje, so ulice osamele. Edino na postajališčih novotvorjene avtobusne zveze med Vičem in Ježico je ob prihodu vsakega avtobusa vlada precejšnja gneča in zgodilo se je celo, da so morali popoldne številni potniki ostati v mestu, ker je bil sicer zelo prostorni avtobus prenapolnjen. Ljubljanci so se že pričeli živahneje zanimati za to moderno in praktično prevozno sredstvo in vse kaže, da bo mestna občina, odnosno Splošna maloželezniška družba, ki vrši menjalni promet, v kratkem morala nabaviti še več stitnih avtomobilskih kolosov za vzpostavitev rednega avtomobilskega prometa tudi na ostalih obljubljenih cestah, v prvi vrsti seveda na pokopališče k Sv. Križu, v Dev. Marijo v Polju, v Šiško itd. Tu, da na že obstoječi progi Ježica - Vič bodo potrebni številnejši avtomobili, zlasti če pomislimo na bodočo jesensko, zimsko in pomladansko sezono, tekmo katere prevladuje deževno in snežno vreme.

Popoldne bi se bila morala na Kongresnem trgu vršiti velika tombola agilnega Sokola I. s Tabora, toda bila je zbog neugodnega vremena preložena na prihodnjo nedeljo. Lepi in bogati dobroti so razstavljeni v izložbenih oknih tvrde I. C. Mayer. Iz istega vzroka je morala odpasti tudi večerna predstava Matičeve vojne igre »Kalvarijec«, ki jo je nameravala zvečer prirediti Zveza slovenskih vojakov iz svetovne vojne na sportnem igrišču Mladinskega doma na Kodeljevem.

Sicer pa se je vršilo nekaj sportskih prireditve, o katerih poročamo v tozadnji rubriki. Gostilne so bile po stari navadi deževnih jesenskih nedelj polne in je vladalo v njih precej hrupno in žurno življenje. Razpletale so se dolge, napete debate o senzacionalnih dogodkih preteklih dni. Glavne ulice in ceste v sredini mesta so proti večeru oživele z vriskanjem in harmoniko, veselih bralcev grozdja na vinski trgatvi Sokližve gostilne v Trnovem, ki so, voveč se na slavnostno okrašenih lojterni-

cah in v koleslju, vabili zaspane Ljubljance na domače veselje.

Policija je skoraj ves dan mirovala in je torej tudi ona v polni meri lahko uživala svoje nedeljske počitke. Službojoči uradniki je dopolnjevali zaslusli starega policijeskega sodnijskega znanca, 41letnega brezposelnega stavbnega delavca Ludvika Galeja, pristojnega v Litijo. Gale je v soboto ves dan popival v raznih dalmatinskih vinotokihi žrom našega belega mesta, čeprav je bil že dalje časa brez dela in zaslužka. Ko so mu zaradi preveč zaužitega dalmatinca pričele odpovedovati noge in jezik, je odšel na sveži zrak. Tekom svoje pivske turneje se je naenkrat znašel na dvorišču železniških hiš na Resljevi cesti. Ker slučajno ni bilo nikogar na dvorišču, je za nekaj minut prišel k sebi in pokradel različnega perila, ki se je sušilo na vrveh, v vrednosti okroglih 600 Din. Zeni vlakovodje državnih železnic Mariji Goderjevi je odnesel iz šaka, ki je stal na oknu stranišča, 5 novih brisač, 3 ženske srajce, 2 ženski spolni srajci, ženske hlače, moške spodnje hlače in 2 moški srajci. Vlakovodji Ivanu Grlicu je ukradel službene modre hlače, telovnik in čepico, kar je tudi takoj na licu mesta oblokel. Neki stranki je odnesel 5 Din vredno krtačo za ribanje, ki jo je spravljal v žepu svoje nove polniforme. Slučajno sta pa njegovo nepošteno početje opazovala izza hišnega vogala dva otroka, ki sta ga nato zasledovala in o zadevi obvestila stražnika. Gale je moral seveda takoj v luknjo. Zagovarja se sicer s popolno pijanostjo, pa mu na policiji nič kaj dosti ne verjamejo, zlasti ne, ker ga imajo zabeleženega v svojih črnihih bukvah kot nepoboljšljivega tatu. Gale ima namreč na vesti že šest kazni in sicer v izmeri od 7 dni zapore do 5 mesecev težke ječe.

Mestna reševalna postaja je imela danes le nekaj običajnih prevozov bolnikov. Sinoči pa je moral mestni rešilni avto prepeljati z glavnega kolodvorja v bolnico 43 let starega strojevodjo državne železnice Franca Zajca. Zajc je pred odhodom svojega vlaka prižgal večjo karbidno svetilko na stroju, ki pa je nenadoma eksplodirala in Zajca občutno ranila na obrazu. Zlasti nevarno ima Zajc poškodovano oko. V bolnici so mu nudili zdravniški potrebne pomoči in je upati, da mu bodo oko kljub težki poškodbi rešili.

Prisrčen sestanek primorskih rojakov

Uspel izlet društva »Soče« v Maribor. — Navdušen sprejem in lepa nacionalna manifestacija. Izleti v mariborsko okolico

Maribor, 16. sept.

Danes so slovenski primorski rojaki, žrtve italijanskega imperializma, praznovali prisrčno bratsko svidenje v Mariboru. Z dopoldanskim vlakom je prišlo iz Ljubljane društvo »Soča« s svojim mnogostevilnim članstvom pod vodstvom predsednika ljubljanskega župana dr. Dinka Puca. Precej časa pred prihodom vlaka se je že napolnil obsežni mariborski peron s Primorci, živčimi v Mariboru, ki so hoteli čim dostojneje sprejeti in pozdraviti svoje rojake.

Ko je privozil vlak, so mu zamahali nasproti beli rožki ter pozdravili kllici ob zvokih »Drave«.

V imenu odbora, ki se je osnoval med mariborskimi Primorci za ureditev sestanka, je pozdravil goste g. Fran Novak. Dobrodolico mesta Maribora pa je v presrečnih besedah izrazil podžupan dr. Franjo Lipold, ki je ob pozdravu primorskih Slovencev, prič največ groze, ki je zadela slovenski živeli, nazdravil tudi Ljubljani, ki je nova domovina tolikim Primorcem in ki ima za župana predsednika agilnega društva »Soče« dr. Dinka Puca.

Župan dr. Dinko Puc se je v lepem govoru zahvalil za prisrčni sprejem, poudarjajoč, da primorski Slovenci že od nekdanj ljubijo Maribor in da so to lepo mesto še posebno vzljubili, ko je bilo po zaslugi generala Maistra pridruženje Jugoslaviji.

Vsi pozdravni govori so bili sprejeti z velikim navdušenjem. Pevsko društvo »Jadrana« je zapelo »Buči morje adriansko«, godba »Drave« je ponovno zaigrala, nato pa se je jela formirati »pozantna povorka, ki je krenila od postaje v Maistrovo ulico, kjer so bile prirejene pred stanovanjem generala Maistra navdušene in prisrčne ovacije. Iz Maistrove ulice je krenil spreved, ki so se ga skupno udeležili tudi člani kolesarskega društva »Peruna«, zopet na Aleksandrovo cesto ter je dospel končno pred Narodni dom.

Z balkona Narodnega doma se je vsulo cvetje na došle goste, mladi Miloško Simič pa je pred vhom s prisrčnimi besedami pozdravil predsednika »Soče«, župana dr. Puca, in mu izročil šopek cvetja. Na dvorišču Narodnega doma se je potem vršilo zborovanje pri pozornih mizah. Dr. Puc se je v daljšem govoru spominjal križevnega pota naših bratov v Primorja, ki jim grozi pod nasilno tukevno peto ne samo narodni, temveč tudi gospodarski pogin. Toda naši rojaki kljub temu ne obupajo, temveč so trdno uverjeni, da mora prej ali slej zmagati pravica. »Reka, Trst, Gorica — naša je pravica!«

Številno občinstvo je viharno pozdravljalo govornikova temperamentna izjavanja. Govorilo je še več govornikov, med njimi v imenu primorskih Slovencev v Ma-

riboru g. Fran Novak, nakar je dr. Šapita referiral o odškodninskem vprašanju. V odzoru sta marljivo svrta godba »Drave« in tamburški zbor, pevski zbor »Jadrana« pa je zapel več pesmi.

Po zborovanju so si Sočani ogledali mesto, popoldne pa so v spremstvu številnih mariborskih tovarišev napravili izlet deloma v prijazni Limbuš, deloma na Palo. Ob 7. zvečer se je vršila v Narodnem domu v Mariboru javna prireditev z deklaracijami, pevskimi točkami in vpriporitvijo dr. Lahove igre »Ujedinjenje«.

Primorskim rojakom iz Ljubljane kakor tudi iz Maribora bo gotovo ta mariborski sestanek ostal v lepem spominu in je le želiti, da bi se vsaj sleherni leto obnovil.

Cesarica Elizabeta v Ljubljani

Glede na poročilo, priobčeno v zadnjem »Ponedeljku« povodom 30letnice smrti avstrijske cesarice Elizabete, si dovoljujem pripomniti naslednje spomine:

Elizabeta se je na svojem potovanju na otok Krk ustavila l. 1862. v Ljubljani in je prisotvovala ob 8. jutraj običajni dekliski šolski maši v Uršulinski cerkvi.

Da bi bila slika v cerkvi enotna, smo morale deklice pustiti klobočke ali rute v razredih. Videla sem cesarico, ki je bila srednje postave, vitka in nežnega obraza, kako je prišla po cerkvi gor, pokleknila na molitnik pred oltarjem, ki je bil nalašč za njo postavljen in z rdečim baržunom pregrnjen. Klečala je vso mašo. Obležela je bila v črno svileno obleko. Na glavi je imela florentinski slammik, odličan na levi strani z malim šopkom zlatorumenega klasja in prevezan z rumenim svilnatim trakom. Kajpada smo takrat deklice strmele v to žensko in ogledale na njej vsako malenkost.

Spominjam se nadalje, da so potem v kratkem času dane pričele nositi bluze, tako zvane »kriske srajce« (Korfuheinden), kakršne je baje cesarica na tem otoku nosila. Bile so iz belega batista in so jih do kleta in gospe vezale z belo ali črno svilo ter jih s čipkami okrasile.

Od tega časa se je začela bluzna udomačevati kot priljubljena in prijetna noša. Bile so bluze s kratkimi ali dolgimi rokavi, ter so imele v nadlehtih »pufne«.

Ob obisku Elizabete v Ljubljani sem bila v prvem razredu Uršulinske zunanje šole. — Stara Ljubljanka Marinka.

Možje, pazite na frizuro!

Resna, a umestna beseda dame.

Možje so nas ženske resignirano nazivali za lepi spol, pač s tajno ali tudi odkrito nado, da smo pri tem vendarle šibkejši spol. In polni samozaupanja v svojo moč in premoč imajo komodno mnenje o sebi, da premorejo toliko notranjih kvalit, da jim ni treba paziti še na zunanje. Ampak nikjer drugje si gospodje stvarstva ne dovoljujejo toliko strahovitosti kakor na svoji frizuri. Mnogi izmed njih imajo dobre glave, interesantne obraze, toda pokvarja jih slabi vtis s kakršno koli smešno frizuro. Kdorkoli ima še kaj ščetin na glavi, mora nositi prečko. Gladko nazaj česani lasje — frizura, ki jo je prinesel prevrat — ni več moderna, je pa praktična za marsikaterega gospoda. Navadili smo se zopet na to, da delamo prijaznejše obraze. Preča podaja vsakemu obrazu ljubeznjiv, mladosten in vesel izraz. Zdaj se ne nosi več popolnoma na strani, marveč nekoliko proti sredi glave, pri čemer se lasje ne česejo strogo nazaj, marveč se polagajo bolj na stran. Toda preča ne sme seči do tilnika. Preča po sredi glave pristaja le malokomu in lahko povzroči nasprotje ljubeznjivosti. Doslej sem videla enega samega, ki ga tudi preča po sredi glave dela takorekoč »očarljivega«: to je Douglas Fairbanks.

Vsak gospod naj pri brivcu strogo pazi na to, da mu ne bo prekratko pristregel las. Ostro omejena previsoka linija na tilniku in popolnoma izbriti vrat kakor pri ženskih glavicah se vidi nenaraven in nemoški. Ako pa so lasje po naravi nekoliko vzvalovani, se gospodu ni treba žalostiti. Valujoči lasje podajajo izredno simpatično osebnost noto in ženske imamo nad njimi prav posebno dopadaje. To pa seveda naj nikogar ne pripravi do tega, da bi si dal pri brivcu »ondulirati« lasje. Ženske mrzijo pri moškem vse nenaravno, vsako ponarjanje in vse umetne pripomočke, ki sicer nam niso za branjeni.

H koncu naj omenim par frizur, ki bi jih morala zabraniti in takorekoč s pendreki preganjati policija: Najbolj groteskna je takozvana »chavba«, pri kateri je glava krog in krog do fermenta ostrižena in preostaja samo v sredini na vrhu kosmulari, skozi katero je potegnena kake 4 cm dolga prečka, ki prav tako nenadoma pojenja kakor se pričnaja.

Druga nezgodna frizura je pokončna, pri kateri stoji jedva 2 do 3 cm dolgi lasje kakor pruski soldati pravokotno pokonci. Ta frizura vzbuja sum, da se dotični gospod želi ostrižiti vseh negovalnih skrbi za površino svoje glave.

Ko se začnejo lasje redčiti in postaja čelo vedno višje ter se pojavlja neusmiljena pleša, naj prizadeti nikar ne obupajo in naj ne dajo še ostalih ostankov na glavi gladko

ostrižiti ali celo pobriti. Gotovo ni niti koristno niti lepo, ako takšni možje dirjajo okrog kakor kaznjenci. Ne morem pojmiti, kako je takšna frizura sploh mogla nastati, še več, da je našla toliko posnemalcev. Ruskim izgnancem v Sibiriji postrizujejo samo dno polovice glave do kože, dočim na levi strani še ostane nekoj las. To je še bolj groteskno in zato se enako čudim, da tudi te frizure še nismo anektirali pri nas, ko je vendar tudi »značilna«.

Bilo bi umestno, če možje ne bi tako čisto dajali povoda za karikiranje, marveč bi se raje uklanjali splošno priznani modi. V nič manjši meri kakor dame imajo možski z lepo, skrbno gojeno vnanostjo mnogo več trajnega uspeha v življenju, poklicu in — pri lepem, odnosno »šibkem« spolu. — Eva.

Letalo za vsakogar

Razgovor s Henrijem Farmanom.

Bil sem prvi službeni pilot. Pred menoj so sicer že leteli brata Wright in Santos Dumont, toda njih letov ni priznala nobena komisija. Bil sem prvi, ki sem dokazal, da se da aeroplan praktično voditi in upravljati.

Danes sem jaz edini izmed onih pionirjev avijatik, ki se nisem odrekli letanja. Mnogi so se iz udobnosti odpovedali aktivnega novim elementom plačali z življenjem. Drugi so si iz udobnosti odpovedali aktivnega letanja. Jaz še danes redno letim dvakrat na teden, kadar preizkušam nov stroj ali pa kako poboljšanje na starem modelu.

Zrak je element bodočnosti. Moja vera v letalstvo ni tiste vrste zaupanje, ki ga ima morda kdo v nov stil, nego je to vera v novo dobo. Letanje bo kmalu postala navada. Morda ne bo dosti zasebnikov, ki bodo imeli svoje lastne aeroplane, priznam. Toda mnogo važnejša je tendenca razvoja potniškega prometa. Ne bo dolgo, ko bodo vzpostavljene direktne zračne zveze, ki bodo omogočale premeriti razdaljo iz Londona v Madrid recimo med zahtevnim in obedom. Kdo se bo trudil s štirindesetimi potovanjem? Kdo bo žrtvoval pet dragocenih dni za izlet iz Pariza v Maroko, če pa bo lahko sedel v letalo v Parizu o polnoči in prispel v Casablenco baš za zajtrk? Trgovci ali državni uradniki bo imel ves dan na razpolago, da uredi svoje trgovske posle, da zajtrkuje s svojimi prijatelji in da gre celo v gledališče.

Kako bomo potovali, kadar bo avijatika začela svobodno tekmovali s prekooceanskimi parniki? Problem zračnega prometa preko oceana že davno ni več utopija, ako vpoštevana, da bi mogli na oceanu postaviti plavajoče aerodrome. Ni treba baš da bi bili plavajoči otoki. Zelo dobro bi svojemu namenu odgovarjale velike zasidrane ladje ali pa veliki leseni bloki. Morali bi

biti skonstruirani tako, da bi mogli odoleti morskim viharjem, morali bi biti dovolj prostorni za pristajanje letal in imeti bi morali na zalogi dovolj bencina. Brez takih plavajočih aerodromov je po moji sodbi reden transoceanski polet nemogoč. Let iz Evrope v Južno Ameriko je izvedljiv, ker leže na poti skupine otokov, ki služijo kot postaje za pristajanje aeroplanov.

Toda obratno je pot iz Južne Amerike v Evropo zaradi protivnih vetrov praktično nemogoč. Slično je polet iz Amerike v Evropo manj težak od pota iz Pariza ali Londona v New York.

Proti populariziranju osebnega zračnega prometa navajajo nekateri, da je ta promet predrag, zaradi česar da je dostopen samo neznatni manjšini potnikov. To je resnica; na drugi strani pa ne smemo pozabiti, da ima človek, ki se vozi štiri ali pet dni z ladjo ali vlakom, tudi precejšnje izdatke. Vrtu tega z vožnjo v aeroplanu mnogo prihranimo na času, kar je zlasti za trgovca velikega pomena. Če se bodo letala več uporabljala za potniški promet, se bodo znižali tudi davki in takse na ta promet. Aeroplanske linije, ki danes niso še rentabilne, ker so cene vzdrževanja previsoke, bodo imele manjše izdatke ter bodo tarife lahko znižale. Tvorica aeroplana mora danes plačati za motor, ki stane tovarno motorjev 30.000 frankov, 150.000 frankov; zato, ker je odjemalski krog letalskih motorjev danes še zelo majhen in jih ni mogoče proizvajati v serijah kakor avtomobilske motorje. Kadar pa bo stal aeroplan samo tretjino tega, kar velja danes, in če se bo mimo tega znižala tudi cena bencina, tedaj res ne bo več praktičnih ovir za populariziranje in demokratiziranje avijatike.

Uverjen sem, da se bo to kmalu zgodilo, takisto pa verujem tudi, da je najtežji del poti do tega cilja v teh dveh decenijah, kar obstoja letalstvo, že za nami.

Življenje se ne da vklemiti v paragrafe..

— Nasilni najemnik je po kratkem prepiru, ki ga je zvil s trte, naskočil ženo hišnega posestnika z lahkim bičem in jo strahovito pretepel. Deset minut pozneje je prišel domov hišni posestnik, kateremu je žena pokazala maroke, ki jih je dobila, ko jo je pretepel najemnik. Hišni posestnik je pozval najemnika na odgovor in se pri tem v razburjenosti poslužil žaljivke, kar je dalo najemniku povod, da je tožil hišnega posestnika radi razžaljenja časti. Pri obedu je hišni posestnik informiral o dogodku svoje prijateljice in jih vprašal, če tleigne biti obsojen. Mnenje laikov je bilo na strani hišnega posestnika. Ne. Navzoči jurist pa je izjavil: Če odgovoriti na telesno

poškodbo takoj na mestu z žaljivko, more sodnik enega ali pa oboje obtožence morda kaznovati ali celo oprostiti. Pogoj je, da gre za medsebojne delikte, za dejanja med istimi osebami. Ti si odgovoril na telesno poškodbo, ki je bila izvršena na Tvoji ženi, z žaljivko. V tem primeru ne pozna zakon nobenega drugega izhoda, kakor da boš obsojen.

— V Londonu se je moral zagovarjati neki mož pred sodiščem, ker je imel pet žen. V Angliji je takrat pa obstojal zakon proti dvoženstvu, primer petkratnega zakona pa po zakonodajalcu ni bil predviden. Kdo pa naj bi tudi mislil na take komplikacije! Angleški sodniki so zakon dobesedno razlagali in petkratnega zakonskega moža oprostili.

— V mrzli zimski noči leži pijanec kraj ceste. Mimo privozi avtomobil. Sofer opazi moža, ustavi in ga iz smiljenja vzame na voz. Kmalu se skesa svojega dejanja. Zakaj naj si dela težave s popolnoma tujim človekom? Po petih minutah ustavi, položi pijanca na cesto in se odpelje naprej. Ne pomisli, da je postal na ta način morda morilec in da je — o tem so si juristi skoraj edini — zakrivil »deložacijo«. Če je ta povzročil smrt izpostavljenega moža, pomeni to ječo nad tri leta. Tako zakon. Kako pa, če pijanec na cesti zmrzne, če ga povozijo tovarni avtomobil, če oboli na pljučih in če napačno zdraviljen umre? Če ga — poleti — zadene strela?

Kdaj je v teh primerih po »deložaciji« povzročena smrt in kdaj nastopi najmanjša kazen treh let ječe? O tem naj razmišljajo juristi. Laiku se pri razmišljanju o takih primerih samo utrjuje sodba, da se življenje ne da vklemiti v paragrafe.

Srbske anekdote

Svetolik Ranković

Cesto se je povdarjalo, da srbski pisci preveč posnemajo tuje vzore. Opravičeno kliče v jul. zvezku letošnje »Misli« Izidora Sekuličeva: »Nazaj k narodni govorici!« Istega mnenja je bil prof. Svetolik Ranković, sin popa v Garaših. Znani pripovednik je tu doživel strašen dogodek: očeta so mu ubili hajduki. To je glavni motiv njegovemu »Gorskemu caru«. Spočetka je bil veroučitelj v Kragujevcu, pa mu ni bilo dosti do te stroke. Predaval je baje precej nemarno. Njegove pridige so bile čisto kratke, nič daljše od naslednje: »Sveti Dimitrij je bil pobožen človek in dober kristjan. Bodite tudi vi taki. Sedaj pa hajdi v cerkev!« Pozneje pa je prevzel pouk v materinščini, za katero je ves gori. Na izpitu v 5. razredu je nekdanji vprašal dijaka: »Navedi mi nekoliko primerov za barbarizme«. Učenec molči.

»Kaj si včeraj obedoval?«

Učenec je bil že zmeden in ni mogel ziniti.

Nato pa učitelj: »Supo, rinflajš, cušpajz, melšpajz... Kaj so torej barbarizmi?«

Jovan Cvijić v boleznih

Veliki znanstvenik je pričel rano bolehati na srcu. Bolezen si je nakopal s pretiranim delom in napornim potovanjem, osobito po visokih planinah. Vselej si je hotel biti na jasnem, zakaj čita katero knjigo in zakaj baš v tem času. V boleznih je prebrl Turgenjeva, ker je potreboval oddiha, ter Kantovo antropologijo, da bi se vendarle v svoji brezdelici okoristil s čim, kar ne zahteva prevelikega truda. Mito mu je bilo, ker se je Kant prevaral v svoji sodbi o Slavenih (kakor da so za višjo omiko nesposobno pleme; še mnogo kasneje je to trdil Weininger). Tedaj so mu zdravniki prepovedali tobak in kavo, ali temu se ni hotel odreči, čeprav je bil drugače čvrste volje in vztrajen v svojih sklepah. Ko mu je profesor Šević to oponašal: »Saj menda ne živiš za to, da pušiš in pijš kavo!« je odgovoril: »Znaš, mi vsi imamo malenkostne navade, da se nam samim in drugim zdi, kakor bi živeli baš radi njih.«

Revolucija, konstitucija in glavni dobitke

V početku šestdesetih let prejšnjega stoletja so se prepirali Aca Popović Zub (pesnik) in Pera Polit, najstarejši brat politika Mihajla Polit Desančiča, ki je znal razvedrati družbo z zgodnimi domisleki, večidel v cerkv. slovenščini. Aca Zub je bil velik zanesenjak, o katerem je šel glas, da ni sam prav ne ve, kaj bi rad (kasneje je bil Madjaron, ali tedaj je še trdil, da prej ne bo v Evropi miru, dokler ne bodo kozaki napojili svojih konj pri Pešti ob Donavi). Jaša pa je bil vedno za priateljstvo z Madjarji in za ustavne svoboščine. Ko je Jaša rekel Aci, da se z njegovimi idejami ne da nič doseči, je Aca vzrotil: »Dajte mi samo revolucijo, pa boste videli, kdo je Aca!«

Jaša pa se odreže: »Dajte mi samo konstitucijo, pa boste videli, kdo je Jaša!«

Tedaj se nenadno oglasi Pera Polit, ki je dotlej vse mirno poslušal: »Dajte vi meni samo glavni dobitke, pa boste videli, kdo je Pera!«

Trije mušketirji

Mrlič

Ruth Waldstetterjeva.

Mala Estera sedi pri okrogli mizi v otroški sobi. Meglen septemberski dan je, leno udarja dež v šipe. Na pisalni pult se sklana plavalosa glava sestre, ki je že velika Solarka. Opazno vleče v zvezku črte ob leskečem se črnem ravnilu. Iz sosedne sobe se čuje vežbanje »velike«, ki nič več ne hodi v šolo. Kadar se zastavlja, se oglasi klopot pletilk od okna sem; tam sedi otroška varuhinja Katra in plete nogavice. Tako je kakor vedno v deževnih dneh. Taki popoldnevi so dolgi in otroška soba je kakor trdno zaprt prostor; toda mala Estera se počuti prijetno v tem svetu neodvrtnih stvari, ki jo tako popolnoma obkrožajo.

»Estera, igray se! Nikar ne sedi brez dela!« pravi Katra.

Estera uboga in položi papirnato lutko v papirnato posteljo. Sitno ji je, da se mora igrati z velikim lutkami, z malimi lutkami, s papirnatimi lutkami; pa je že tako in nič ne pomaga. Mnogo bolj bi bilo cele ure stati pri oknu in gledati venkaj na plano, kjer je tako mило in krasno.

Toda ono novo, prečudno, ono najlepše je mala Estera odkrila šele pred nekaj dnevi na izprehodu. Vedno mora misliti na tisto in vsakič, kadar vidi pred seboj, ji

postane tesno pod prsno prevezo njene mornariške obleke. Celo življenje nehoti. Ono prečudno je v neki čudni hiši s stenami, ki jih veter napihuje; cirkus se imenuje. Pojavilo se je iznenada nekega dne v parku, kamor je »velika« peljala Estero na izprehod. Sestri sta obstali in sta dolgo opazovali nekaj, česar Estera ni mogla videti. In naposled jo je »velika« vzdignila in je rekla: »Le poglej, punček, moža na vrvi!« In tedaj je zagledala ono veselo, svetilkačo se, ono lepo, ki se je premikalo ob zvokih godbe. Visoko, visoko nad vsemi in svobodno in prekrasno se je zibal mož v višavi na vrvi. Kako krasno je tam gorji gupati se in žogati in trobiti in biti obložen v zlato obleko, na katero bi sijalo sonce! O kako lepa igralka je cirkus!

Ko je bila mala Estera zopet na tleh, se je laskala in prosila in se kujala, da bi še rada gledala, in potem se je vedno obračala nazaj proti cirkusu, dokler se ni »velika« vlezila in zavpila: »Punček, glej malo pod noge! Če ne, boš takoj na nosu in potem boš vekala.« — Estera ne razume, kako morejo veliki ljudje iti proč, dokler je ono prečudno v višini.

Na vrtu je nekaj ozkih letov. Kadar je nihče ne vili, stoji Estera previdno na deske s suho vejico v iztegnjeni roki, kakor mož na vrvi s svojo palčko. O igralka! O

življenje! Krasne stvari so to: mož v višini na vrvi, v zlatu in sončnem svitu!

★

Mala Estera sanja radostno o prečudnem, ko poje v sosedni sobi glasovir. Tedaj nenadoma preneha; pletilke ob oknu zopet zaklopočejo; bobne se poveže pokrov klavirja; »velika« vstopi. Estera zre s širokimi, okroglimi, sinjimi očmi na prizorišče »orajanja«.

Štiri je ura, pravi »velika« otroški varuhinji in Katra odoklja. Leni, Solarka, takoj odloži pero. »Ti, čuješ,« zamrmra polglasno »velika«, »ali si kaj opazila?« — Le igray se, punček,« ukaže čez mizo. Mala se obrne k svoji lutki in prisluhne. »Teu Ati gre slabo, zelo slabo. Toda ve ne došite črne obleke, pravi mati, le temne predpasnike, in jaz oblečem birmansko kito. In srihljednije ne bo, smatati ti prazni, če se v parku kaj pripeti.«

»V parku,« si pravi mala Estera, »Tam je cirkus. Tam se vidi ono krasno, moža na vrvi, visoko, visoko, v zlatu, z žogami v solncu.«

»Estera že spet si prenehala z igranjem!« pozove »velika« ukazovaje. In jase, prožen glasek vpraša: »Ali danes ne gremo na izprehod?«

»Na izprehod?« »Velika« se zasmije. »Saj se boš pogreznil v blato, punček in boš utonil v dežju!«

OGLASI V „PONEDELJKU“

VAM PRIPOMOGEMO DO VSEGA ČESAR SI ŽELITE!

Elegantne unajske in par ške

toalete za dame

F. Lukič

Stritarjeva ulica

L. Mikuš

MESTNI TRG ŠTEV. 15

Govornica dežnikov, zaloga sprehajalnih palic

NE POZABITE, DA KUPITE LAHKO VSE, KAR RABITE, BREZ DENARJA - NA UGODNE OBROKE

ako se obrnete na organizacijo ljubljanskih trgovcev, ki Vam bo omogočila, da kupite, to, kar želite

poljubno skora; v vseh ljubljanskih trgovinah.

Na ta način si lahko izberete prvovrstno blago, in sicer: obleko, manufakturo, modno blago, krzno, čevlje, dežnike, perilo, pohištvo, kuhinjsko opremo in železnino, steklo in porcelan, volno, nogavice, koleša, papir in pisarniške potreščine, pisalne in šivalne stroje, radio, fotografske aparate itd.

in kar je glavno brez vsakega povišja pri cenah plačate pa pri zadruzi s položnicami v mesečnih obrokih, ki ste jih sami z drugo dogovorili.

Izrecno poudarjamo, da ZADRUGA NE PRODAJA NICESAR, ona Vam le hitro in diskretno dovoli potrebni kredit, na podlagi katerega lahko kupujete pri trgovcih, ki so člani zadruge.

Ako se hočete poslužiti tega novega sistema, zahtevajte od zadruge potrebna pojasnila in prospektel

KREDITNA ZADRUGA DETAJLNIH TRGOVCEV V LJUBLJANI Selenburcova ulica šte. 7, I. nadstropje.

Kupi takoj!

9790

Plačaj pozneje!

ZADRUŽNA HRANILNICA

reg. pos. in gosp. zdruška z o. z. v LJUBLJANI, Sv. Petra cesta 19

odeljuje vsakovrtno kredite, eskomitra menice, inkasira fakture ter izvršuje razen deviznih in valutnih vse v bančno stroko spadajoče posle

Sprejema nranilne vloge na knjižice ali v tekočem računu ter jih obrestuje po dogovoru najugodnejše.

Kot pooblaščen prodajalec sreča Državne razredne loterije vodi poseben oddelček za njih prodajo, poleg tega prodaja tudi srečke Ralne štete na obroke pod zelo ugodnimi pogoji